

Wyrok z dnia 30 sierpnia 2001 r.

II UKN 517/00

Osoba, która nabyła prawo do renty inwalidzkiej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) zachowuje po dniu 1 stycznia 1999 r. prawo do tego świadczenia stosownie do art. 180 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.), jeżeli w dalszym ciągu jest całkowicie i nieprzerwanie niezdolna do pracy, choćby ta niezdolność do pracy miała charakter okresowy.

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie: SN Zbigniew Myszka (sprawozdawca), SA Bogumiła Blok.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 30 sierpnia 2001 r. sprawy z wniosku Małgorzaty K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w O.W. o rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym na skutek kasacji organu rentowego, od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 9 maja 2000 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 9 maja 2000 r. zmienił zaskarżony przez ubezpieczoną Małgorzatę K. wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu z dnia 29 grudnia 1999 r., oddalający odwołanie ubezpieczonej, oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 4 sierpnia 1999 r. i przyznał ubezpieczonej prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym od dnia 5 listopada 1999 r. do dnia 5 listopada 2001 r. W sprawie tej ustalono, że początkowo organ rentowy decyzją z dnia 1 kwietnia 1999 r. przyznał ubezpieczonej

prawo do dodatku pielęgnacyjnego do wypłacanej jej uczniowskiej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, począwszy od 1 lutego 1999 r. do 31 marca 2000 r. Następnie decyzją z dnia 13 sierpnia 1999 r. uchylił poprzednią decyzję i przyznał prawo do dodatku pielęgnacyjnego do dnia 5 listopada 1999 r. Inną decyzją, z dnia 4 sierpnia 1999 r., organ rentowy wstrzymał prawo do renty i dodatku pielęgnacyjnego z dniem 5 listopada 1999 r. Odwołanie od tej decyzji oddalił Sąd pierwszej instancji, który - na podstawie opinii biegłych lekarzy sądowych stwierdzającej trwającą nadal całkowitą okresową niezdolność do pracy ubezpieczonej i konieczność zapewnienia jej stałej opieki w okresie do 5 listopada 2001 r. - uznał, że nie przysługiwała jej renta stała, a ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) nie przewiduje w ogóle możliwości przyznawania rent dla uczniów. Stanowiska tego nie podzielił Sąd Apelacyjny, który wskazał, że ubezpieczona od dnia 1 października 1998 r. pobierała uczniowską rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, przyznaną jej na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Następnie od dnia 1 lutego 1999 r. pobierała także dodatek pielęgnacyjny. Według powołanych przez Sąd pierwszej instancji biegłych lekarzy sądowych: onkologa i neurologa - ubezpieczona jest nadal całkowicie niezdolna do pracy i wymaga długotrwałej opieki innej osoby z powodu tego samego schorzenia, które było podstawą przyznania jej świadczeń z ubezpieczenia społecznego. To, że obowiązująca ustawa o emeryturach i rentach nie przewiduje uprawnień rentowych dla uczniów, którzy stali się niezdolni do pracy w czasie nauki w szkole ponadpodstawowej, nie oznaczało pozbawienia prawa do tego rodzaju rent słusznie nabytych na podstawie art. 63 ustawy o z.e.p., także wówczas, gdy ich całkowita niezdolność do pracy ma charakter okresowy. W konsekwencji Sąd ten wyraził pogląd, że osoby, które nabyły prawo do uczniowskiej renty okresowej na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p., zachowują nadal to prawo w razie ustalenia, że stwierdzona niezdolność do pracy trwa bez żadnej przerwy, choćby nawet była to niezdolność okresowa.

W kasacji organ rentowy podniósł zarzut błędnej wykładni art. 195 pkt 5 w związku z art. 196 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku i „oddalenia odwołania”. Zdaniem skarżącego prawo do uczniowskiej renty z tytułu niezdolności do pracy wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym przyznane ubezpieczonej decyzją z dnia 16 listopada 1998 r., która nie była zaskarżona, wy-

gasto z dniem 5 listopada 1999 r., albowiem z dniem 1 stycznia 1999 r. utraciły moc przepisy ustawy o z.e.p., w tym art. 63 tej ustawy, będący podstawą przyznania uczniowskiej renty z tytułu niezdolności do pracy. Sąd Apelacyjny naruszył powołane w petitum kasacji przepisy prawa materialnego, przyjmując, że prawo do tego rodzaju renty przysługuje także osobie, która złożyła wniosek pod rządem nowej ustawy o emeryturach i rentach, która nie przewiduje już tego rodzaju świadczeń rentowych. W konsekwencji organ rentowy negatywnie rozpoznał wniosek ubezpieczonej o kontynuowanie wypłaty renty dla ucznia szkoły ponadpodstawowej na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach, która nie przewiduje tego rodzaju szczególnych świadczeń rentowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest nieuzasadniona. Wskazane przez skarżącego podstawy kasacji obejmują zarzuty błędnej wykładni art. 195 pkt 5 i art. 196 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Pierwszy przepis dotyczy utraty mocy obowiązującej ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), która w art. 63 przewidywała prawo do tzw. uczniowskiej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Natomiast art. 196 ustawy o emeryturach i rentach określa datę wejścia w życie tej ustawy, która utrzymała prawo do rent z tytułu niezdolności do pracy, jednakże pod rządem jej przepisów nie przewiduje już możliwości przyznawania takich uprawnień uczniom szkół ponadpodstawowych, którzy stali się całkowicie niezdolni do pracy w czasie uczęszczania do szkół. Przepisów tych Sąd Apelacyjny nie naruszył, gdyż dokonał ich prawidłowej wykładni, wskazując w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, że ustawa o z.e.p., na podstawie której (art. 63 ust. 1) ubezpieczona nabyła prawo do uczniowskiej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, utraciła moc obowiązującą z chwilą wejścia w życie z dniem 1 stycznia 1999 r. ustawy o emeryturach i rentach z FUS, która nie dopuszcza przyznawania tego rodzaju świadczeń rentowych osobom zgłaszającym po tej dacie wnioski o renty uczniowskie, gdy ich niezdolność do pracy powstała w czasie nauki w szkole po dniu 1 stycznia 1999 r. Natomiast uwadze skarżącego umknęła regulacja intertemporalna zawarta w art. 180 ustawy o emeryturach i rentach, który w szczególności w ust. 1 pkt 1 stanowi, iż osoby, którym w dniu wejścia w życie tej ustawy przysługiwały emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne na pod-

stawie przepisów, o których mowa w art. 195, zachowują prawo do tych świadczeń w wysokości ustalonej przed dniem wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem ust.2-5 i z uwzględnieniem ust. 6-9. Przepis ten potwierdził regułę zachowania prawa do świadczeń przyznanych na podstawie poprzednio obowiązujących przepisów prawa, co jest zgodne z zasadą ochrony praw słusznie nabytych. Z tej - zawartej w przepisach przejściowych - regulacji wynika wprost, że ubezpieczona, która nabyła prawo do uczniowskiej renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p., zachowała to prawo (do tego dotychczasowego świadczenia), skoro przepis art. 180 ustawy o emeryturach i rentach odnosi się do każdego rodzaju rent z tytułu niezdolności do pracy przyznanych na podstawie przepisów, o których mowa w art. 195, w tym prawa do rent pobieranych na podstawie przepisów ustawy o z.e.p. (art. 195 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Oznacza to, że obecnie obowiązujące przepisy nie zderogowały uprawnień do uczniowskich rent z tytułu całkowitej niezdolności do pracy nabytych na podstawie poprzednio obowiązującego art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p. W aktualnym stanie prawnym tego rodzaju prawo ubezpieczonej mogłoby zatem ustać na zasadach ogólnych określonych w art. 101 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. gdyby ustał którykolwiek z warunków wcześniej wymaganych do uzyskania tego świadczenia, a zatem w szczególności, gdyby stan zdrowia ubezpieczonej uległ poprawie w stopniu, który obecnie nie czyni jej całkowicie niezdolną do pracy. Taki kierunek interpretacji pozwolił Sądowi Najwyższemu na potwierdzenie - w uzasadnieniu uchwały z dnia 5 lipca 2001 r., III ZP 10/01 (dotychczas niepublikowanej) - stanowiska Sądu Apelacyjnego w rozpoznawanej sprawie, że osoby, które nabyły prawo do uczniowskiej renty okresowej z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p., zachowują prawo do tego świadczenia, jeżeli w dalszym ciągu są całkowicie niezdolne do pracy (niezdolność ta nie została przerwana), także wtedy, gdy niezdolność do pracy ma charakter okresowy. W rozpoznawanej sprawie istotne było także to, że inicjatorem badań kontrolnych stopnia okresowej niezdolności do pracy ubezpieczonej był organ rentowy, który - przed upływem terminu końcowego pobierania przez ubezpieczoną przyznanego jej okresowo świadczenia rentowego - wskazał na potrzebę wykonania badań kontrolnych w celu zweryfikowania utrzymywania się u niej całkowitej niezdolności do pracy po dniu 5 listopada 1999 r., jako na konieczny warunek dalszego przyznania jej prawa do pobieranej uczniowskiej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Równocześnie wyniki tych badań, a w szczególności opinia biegłych lekarzy

sądowych, jednoznacznie potwierdziły, że ubezpieczona jest nieprzerwanie całkowicie niezdolna do pracy, chociaż niezdolność ta jest w dalszym ciągu określana jako okresowa (do dnia 5 listopada 2001 r.). Tego rodzaju działanie organu rentowego mogło być ocenione jako zmierzające do ponownego ustalenia prawa do pobieranego przez ubezpieczoną świadczenia w trybie art. 114 ust.1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, skoro uzyskane po uprawomocnieniu się decyzji o przyznaniu ubezpieczonej okresowej uczniowskiej renty z tytułu niezdolności do pracy wyniki kontrolnych badań lekarskich ujawniły, że jest ona trwale niezdolna do pracy co najmniej do 5 listopada 2001 r. Ustalenie takiej daty trwania całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonej jest okolicznością istniejącą przed wydaniem poprzedniej decyzji rentowej, albowiem wskazywało na niewłaściwą poprzednią prognozę trwania okresowej całkowitej niezdolności ubezpieczonej do pracy, która miała wpływ na jej uprawnienia rentowe nabyte na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p. Powyższe pozwalało Sądowi Najwyższemu na zaakceptowanie stanowiska, że osoba, która nabyła prawo do uczniowskiej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), zachowuje prawo do tego świadczenia z mocy art. 180 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.), jeżeli w dalszym ciągu jest całkowicie i nieprzerwanie niezdolna do pracy, choćby ta niezdolność do pracy miała charakter okresowy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił nieuzasadnioną kasację na podstawie art. 393¹² KPC.

=====